

უხერხულ მდგომარეობაში აგდებს მთარგმნელს. საჭიროა ინგლისურ ენაზე გადატანილ იქნას ის დატვირთვა, რაც აქვს ამა თუ იმ ლექსიკურ ერთეულს. ფაქტობრივად „ვეფხისტყაოსნის“ მთარგმნელი მისი კომენტატორიც ხდება. თარგმანის მაღალ დონეზე შესრულებაში დიდი მნიშვნელობა აქვს იმას, თუ რამდენად ზედმიწევნით არის მთარგმნელი დაუფლებული თანამედროვე რუსთველოლოგიაში დაგროვილ ცოდნას. არანაკლებ როლს ასრულებს მთარგმნელის ინტუიტიური ოვდომის უნარიც, რადგან ხშირია შემთხვევა, როდესაც მრავალი მნიშვნელობის მქონე ამბივალენტური ტერმინის ან დებულების ოსტატურად გადათარგმნაში მთარგმნელის ეს თვისება გადამოწყვეტი აღმოჩნდება ხოლმე.

„ვეფხისტყაოსნის“ მთარგმნელები მსოფლმხედველობრივ დებულებათა გადათარგმნისას სხვადასხვაგვარად უდგებიან საკითხს: მარჯორი უორდროპი ყველა სხვა მთარგმნელთან შედარებით უფრო მეტად იცავს სიზუსტის პრინციპს. იგი ა) ცდილობს ინგლისურ ენაში შეარჩიოს ზუსტი ექვივალენტი, რომელიც საჭირო შემთხვევაში მრავალი მნიშვნელობის მატარებელი იქნება; ბ) მაქსიმალურად იცავს გრძელი სიტყვის მოკლედ თქმის პრინციპს; გ) ითვალისწინებს თავისი დროის რუსთველოლოგიის მიღოეებს და გაბატონებულ აზრს, თუმცა ბრმად არ მიჰყვება მას; დ) ტერმინოლოგიის შერჩევაში ხშირად ეყრდნობა ბიბლიას. ამავე დროს, მ. უორდროპის თარგმანის ზოგიერთ პასაჟში ტექსტის თავისებურ ინტერპრეტაციასაც აქვს ადგილი. არის შემთხვევები, როდესაც მთარგმნელს მცდარად ესმის ტექსტი. სიზუსტის პრინციპი, რომელიც ასე აშკარაა და მ. უორდროპის თარგმანს სხვა თარგმანისაგან განასხვავებს, ზოგიერთ შემთხვევაში საკამათოს ხდის ინგლისურ გამონათქვამს.

ე. ურუშაძის თარგმანის თავისებურება მდგომარეობს მთარგმნელის თავისუფალ დამოკიდებულებაში ტექსტის მიმართ, რაც ზოგჯერ სცილდება შემოქმედებითი თავისუფლების ჩარჩოებს.

ცალკე აღნიშვნის ღირსია „ვეფხისტყაოსნის“ ბოლო ორი თარგმანი. მთარგმნელებს რ. სტივენსონსა და ქ. ვივიანს, ახასიათებთ ერთგვარი გამარტივებული მიდგომა თარგმანისადმი. მაგრამ, მიუხედავად ამისა, ხშირ შემთხვევაში ისინი ზუსტად

გადმოსცემენ დედნის აზრს. რ. სტივენსონისა და ქ. ვივიანის თარგმანის თავისებურებაა ისიც, რომ ისინი ცდილობენ „ვეფხისტყაოსნის“ ტექსტი გასაგები გახადონ თანამედროვე ინგლისელი მკითხველისათვის და ამავე დროს შეინარჩუნონ ელფერი და სული ორიგინალისა. ამასთან ერთად ეს მთარგმნელები უგულებელყოფენ ძნელად გასაგებ ტერმინებსა და დებულებებს, უფრო მეტ ყურადღებას ამახვილებენ შინაარსზე და ნაკლებ დაინტერესებას იჩენენ ტერმინების ზუსტი ექვივალენტების შერჩევასა.

მ. უორდროპი, განსხვავებით სხვა მთარგმნელთაგან, ცდილობს „ვეფხისტყაოსნის“ მეტაფორების ზუსტი ექვივალენტების პოვნას ინგლისურ ენაში. იგი თავს არიდებს მათ კომენტირებას. ამიტომ შესაძლებელია მისი მეტაფორული სახეები დღევანდელი მკითხველისათვის არც იყოს მისაღები. ე. ურუშაძე ხშირად უჩვეულო ოსტატობას იჩენს რთული მეტაფორების გადათარგმნის დროს. ამასთანავე ზოგჯერ მთლიანად ან ნაოილობრივ უარყოფს მეტაფორულ სახეებს. რ. სტივენსონი „ვეფხისტყაოსნის“ მეტაფორების თარგმნისას ამჯობინებს მათი კომენტირების ფორმას. რასაკვირველია, ეს აღარიბებს თარგმანს პოეტური თვალსაზრისით. ამ მხრივ ტექსტს კიდევ უფრო თავისუფლად უდგება ქ. ვივიანი, რომელიც ხშირ შემთხვევაში უგულებელყოფს მეტაფორებს. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ მიუხედავად იმისა, რომ რ. სტივენსონის ინგლისური ვარიანტი საკმაოდ თანამედროვედ ჟღერს, მას მაინც სოორი ინტონაცია აქვს შერჩეული. ქ. ვივიანის თარგმანი შესრულებულია თავისებურ სტილში. მთარგმნელი ცდილობს, რომ რუსთაველი გასაგები და მისაღები გახადოს თანამედროვე ინგლისელი მკითხველისათვის.

რუსთაველის ენის მუსიკალურ მხარეზე წარმოდგენა ინ-გლისელ მკითხველს შეიძლება მხოლოდ ერთადერთი თარგმანის – ე. ურუშაძის თარგმანის მიხედვით შეექმნას. რასაკვირველია, თარგმანი ორიგინალისაგან ამ თვალსაზრისით ძალიან შორს დგას. მაგრამ უნდა აღინიშნოს, რომ მთარგმნელი ახერხებს რუსთაველის მუსიკალური ენის ერთი ელემენტის – რიტმის შენარჩუნებას.

„ვეფხისტყაოსნის“ ინგლისური თარგმანების შესავლამ ცხადყო, რომ პოემის თარგმანის განვითარება ხდება ფორმალუ-

რიდან დინამიკური ექვივალენტურობის პრინციპზე გადასვლით. მ. უორდროპის შემდეგ შესრულებულ სამივე თარგმანში სულ უფრო მეტად მკვიდრდება დინამიკური ექვივალენტობის პრინციპი. ეს განსაკუთრებით იგრძნობა ბოლო – ქ. ვივიანის თარგმანში, სადაც მთარგმნელის პოზიცია ჩანს ქვესათაურშივე „თავისუფალი თარგმანი პროზად“. მიუხედავად ამისა, კატეგორიულად მაინც ვერ განვაცხადებთ, რომ რომელიმე თარგმანი თავიდან ბოლომდე ამა თუ იმ პრინციპის დაცვით არის შესრულებული. ამის მიზეზია თვით პოემა, რომელიც არ მიეკუთვნება ადვილად სათარგმნ ნაოარმოებთა რიცხვს. მ. უორდროპი თარგმნის ფორმალური ექვივალენტურობის პრინციპით. მისი სიზუსტე იქამდეც კი მიდის, რომ ის „ვეფხისტყაოსნის“ ნეოლოგიზმების შესატყვისად ცდილობს შეარჩიოს არა მათი შინაარსის შემცველი ექვივალენტები, არამედ თითქმის იდენტური გამონათქვამები. რასაკვირველია, არის შემთხვევები ფორმალური ექვივალენტურობის პრინციპის შეგნებულად უარყოფისა.

დიდია მ. უორდროპის გავლენა ვ. ურუშაძეზე. ამავე დროს ეს უკანასკნელი ცდილობს ლექსად ააქდეროს პოემა. ეს ყოველივე მიმანიშნებელია იმისა, რომ მთარგმნელი დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს პოემის ფორმალურ მხარეს. მაგრამ ესმის რა რუსთაველის პოემის თარგმნასთან დაკავშირებული სირთულეები, ის მაინც გამოდის ფორმალური ექვივალენტურობის ჩარჩოებიდან, ცდილობს გაითვალისწინოს თანამედროვე მკითხველის ინტერესები.

რ. სტივენსონის თარგმანში მოჭარბებულად გვხვდება დინამიკური ექვივალენტები. იგი იმდენად ამოდის მკითხველის მომზადების დონიდან, რომ ზოგ შემთხვევაში „ვეფხისტყაოსნის“ გმირებს მიაოერს მკითხველისათვის კარგად ცნობილი ევროპელი რაინდების თვისებებს.

ვ. ურუშაძისა და რ. სტივენსონისაგან განსხვავებით ქ. ვივიანი კიდევ უფრო შორს მიდის პოემის ტექსტსა და მკითხველს შორის დინამიკური კავშირის დამყარების თვალსაზრისით. ეს განსაკუთრებით აშკარაა მეტაფორების თარგმნისას, რომელთა გადატანას ინგლისურ თარგმანში ქ. ვივიანი ხშირ შემთხვევაში საჭიროდ არ მიიჩნევს. არის პასაჟები, სადაც ქ. ვივიანი რამდენიმე სტროფის შინაარსს ორ

ოინადადებაში ათავსებს, ან ცვლის დიალოგს მესამე პირში მოთხრობილი ამბით. ეს ფორმა, მისი აზრით, უფრო მოხერხებულია თანამედროვე ინგლისური ენისათვის.

ამრიგად უნდა ითქვას, რომ „ვეფხისტყაოსნის“ ინგლისური თარგმანების განვითარება ხდება არა მათი თანდათანობითი გამარტივების გზით, არამედ ახალი ესთეტიკური პოზიციის შესაბამისად. ეს პოზიცია ოინა პლანზე ოამოოვეს მკითხველის ინტერესებს, თანამედროვე ნორმებს, მთარგმნელის ინდივიდუალურ დამოკიდებულებას სათარგმნი ტექსტისადმი.

სასულიერო მოერლობის უანრთაგან ქართულ მოერლობაში ყველაზე მდიდარია აგიოგრაფია. სოორედ აგიოგრაფიაში გამოუჩენიათ ქართველებს დიდი ორიგინალობა და ეროვნულ ომინდანთა ოამებისა თუ ცხოვრების ამსახველი არაერთი მაღალმხატვრული ნაოარმოების შექმნით. ქართული ორიგინალური აგიოგრაფია მეტ-ნაკლებად სრული სახითაა გადატანილი ინგლისურ ენაზე. დევიდ ლანგის მიერ 1956 ოელს გამოცემულ კრებულში „ქართველ ომინდანთა ცხოვრებები და ლეგენდები“ 10 ომინდანის ცხოვრება-მარტილობა არის შეტანილი.

კრებულის სათაურიც ცხადყოფს, რომ საქმე გვაქვს არა მხოლოდ მხატვრულ თარგმანთან, არამედ მთარგმნელის თავისებურ ინტერპრეტაციასთან. თარგმანები შესრულებულია დინამიკური ექვივალენტურობის პრინციპით. ყოველი ტექსტი იოყება ლიტერატურულ-თეოორიულ საკითხებზე მსჯელობით: ვინ არის ნაოარმოების ავტოოი, როდის დაიოერა იგი, რა პრობლემებია დასმული და სხვ.

მთარგმნელი კრებულში ტექსტების თანამიმდერობის განსაზღვრისას არ იყენებს ქოონოლოგიურ პრინციპს. ის შესავალში აღნიშნავს: „ჩვენი მიზანია დასავლეთელ მკითხველს მივცეთ ოარმოდგენა ქართული ეკლესიის ისტოოიასა და იდეალებზე, როგოოც ის არის გაცხადებული მის ომინდანთა ცხოვრებებში.“¹

ამ თვალსაზრისით დ. ლანგი „ნინოს ცხოვრებას“ უმნიშვნელოვანეს ნაოარმოებად მიიჩნევს. ამით არის

¹ D. M. Lang, *Lives and Legends of the Georgian Saints*, London 1956, p. 12.